

ДО МИНИСТЪРА НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

г-н Емил Димитров

ДО МИНИСТЪРА НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО, ХРАНИТЕ И ГОРИТЕ

г-жа Десислава Танева

**ДО ЗАМЕСТНИК МИНИСТЪРА НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО,
ХРАНИТЕ И ГОРИТЕ**

доц. д-р Янко Иванов

ДО ДИРЕКТОРА НА ДИРЕКЦИЯ “ЖИВОТНОВЪДСТВО”

Г-жа Силвия Василева

СТАНОВИЩЕ

на Фондация „Последната клетка“

Относно: **Проект на Наредба за условията и минималните изисквания за отглеждане и участие на животни в циркове, вариетета и други увеселителни заведения и необходимите професионални умения на лицата, които се грижат за животните**

Уважаеми г-н. Димитров,

Уважаема г-жа. Танева,

Уважаеми г-н Иванов,

Уважаема г-жа Василева,

В качеството си на организация за защита на животните и природата, фокусирана върху защитата на китоподобните държани в плен, “Последната клетка” е пряко заинтересована страна относно проекта на Наредба за условията и минималните изисквания за отглеждане и участие на животни в циркове, вариетета и други увеселителни заведения и необходимите професионални умения на лицата, които се грижат за животните.

С настоящото изразяваме своето безпокойство, че въпреки многократното сигнализиране на интерес от наша страна към тази наредба и задаването на конкретни въпроси към МЗХ и МОСВ, не ни беше предоставена същата възможност

за предварителни консултации, каквато е била предоставена на другите заинтересовани страни на 16.11.2020 г., според проекта за доклад (мотиви) към наредбата. Повече от месец след като са провеждани тези консултации, в писмо до “Последната клетка” на 22.12.2020 г., МЗХ ни увери, че дейността на работната група не е приключила и проектът за наредбата не е готов. Притеснително е нормативен текст, който се създава за да постави норми и изисквания за дейността на една индустрия да бъде съгласуван предварително единствено с нея, тайно от останалите заинтересовани страни.

Възмутително е, че това не е прецедент. Изготвянето на същата наредба е било отложено за над 10 години през 2009 г. и 2012 г. “поради несъгласуваност с бранша” според доклад на МОСВ. Възмутително е и че, след като търговските предприятия в този бранш са били запознати с проекта за наредба преди над 10 години, днес той предвижда да отпусна още 5 и 10 години гратисен период преди влизането ѝ в сила.

Наредбата, съгласувана единствено със страните, които имат интерес изискванията да бъдат по-щадящи за бизнеса, а не за животните, съдържа много пропуски, които правят хуманното отглеждане на животните на практика невъзможно. Голяма част от изискванията не са фиксирани, което прави осъществяване на по-добър надзор и контрол от страна на институциите почти невъзможно. С оглед на гореизброеното, изразяваме своята позиция, че така предложеният проект на наредба не може да доведе до необходимите резултати, поради което предлагаме следните изменения и допълнения:

1. В Чл. 3, ал 1 се правят следните изменения:

- от т. 4 се премахва: “и при необходимост размножаването им”;
- от т.7 се премахва: “и да спомагат за поддържане на тяхната репродуктивна способност”

- Добавя се точка:

“осигурят кастрация при навлизане на животното в подходяща за това възраст и вземат нужните мерки за предотвратяване на забременяване на животните преди кастрацията”.

Мотив: Откакто употребата на диви животни в цирка е забранена в България, цирковете използват в представленията си котки, кучета, понита, коне, кози и норки. Развъждането на тези животни в циркове, вариетета и увеселителни

заведения не трябва да се насърчава, а да се **забрани**. При кучетата и котките, бременността трае около 2 месеца и майките могат да забременеят повторно още докато кърмят първото котило или кучило. Това се случва средно по 3-4 пъти в годината, като всеки път котката ражда средно 4 котета а кучката 5-6 кученца. Това прави средно по 14 нови котки и 19 кучета годишно, само от една двойка родители - когато поколенията навлязат в фертилна възраст, тази бройка започва да расте експоненциално. Как пътуващите циркове ще осигуряват нужните условия и съоръжения за всички тези животни, ако им трябва 5 години да обособят клетките и загражденията си за тези, които отглеждат в момента?

Неподходящо е наредбата да насърчава развъждането на животните в цирка и поддържане на тяхната репродуктивна способност защото пътуващите циркове не разполагат с неограничено пространство за да могат да осигурят нужните съоръжения и условия за всяко едно от тях. Липсата на предвидени в наредбата изисквания за развъждането (за водене на регистри на ражданията и регистрация на поколенията новородени животни) прави следенето на тази дейност и дори на броят на животните в даден момент от контролните орган абсолютно невъзможни.

Най-ефективният и препоръчан метод за предотвратяване на системното забременяване при домашните животни - каквито се използват в цирка - е кастрацията. Тя доказано се отразява благоприятно на кучетата и котките като предотвратява множество здравословни, както и поведенчески проблеми. Известно е, че некастрираните животни са значително по-своенравни, териториални и агресивни, и този нрав ги прави по-малко склонни да се подчиняват на тренировки и дресура, в сравнение с кастрираните животни. Рисковете от бягство при некастрираните животни са значително по-големи отколкото след кастрация. Крайно неподходящо некастрирани животни да се използват в представления вместо кастрирани, които са по-спокойни, фокусират вниманието си по-лесно, и са физически по-здрави. Бременните и кърмещи животни не са в подходящо физическо състояние за участие в представления. Те имат нужда да отглеждат поколенията на спокойствие, каквото стресиращите и рестриктивни условия за живот в пътуващите циркове не могат да осигурят. Те са крайно подходяща среда за развъждане на животни.

В случай, че развъждането не се забрани изцяло, то трябва да бъде строго регламентирано и да се допуска единствено за някои животни, при определени критерии и след получено разрешение от контролните органи.

2. Чл. 6, ал. 3:

Нужно е да се прецизира какъв е минималният брой лица, които се грижат за животните за всеки различен видове и категория животни.

Мотиви: Борят на лицата, необходими за обгрижване на животни е коренно различен в зависимост от вида животно. Настоящият текст не разграничава различните видове и не дава достатъчно насоки относно минимално изискване.

3. Чл. 10, ал. 2 се променя както следва:

“Върху външната страна на транспортното средство трябва да има надпис „живи животни“. В случаите, в които транспортното средство е собственост на цирка, вариетето или друго увеселително заведение, трябва да бъде изписано и наименованието на обекта.”

Мотиви: Нуждата да се сигнализира на останалите участници в движението, че МПС-то превозва живи животни е независима от това, дали то е собственост на цирк, вариете или друго увеселително заведение.

4. Чл. 13, ал. 3 се изменя както следва:

“Показанията на уредите и оборудването по ал. 1, отклоненията, както и повредите се записват в дневник от обслужващия персонал.”

Мотиви: За да се извършва ефективен мониторинг и профилактика на уредите е необходимо да се записват показанията редовно, не единствено когато има отклонения и повреди.

5. В Чл. 15 се създава нова алинея 2:

“След пристигане на обекта на мястото на гастрол, животните се преместват възможно най-бързо от транспортните клетки и се настанят в съоръженията за престой по време на гастрол.”

Досегашните алинея 2 и 3 стават 3 и 4.

Досегашната алинея 2 се изменя както следва:

“По време на гастрол на цирк, вариете или друго увеселително заведение се осигуряват съоръжения за упражнения на животните, като не се държат в транспортните съоръжения повече от 6 часа без упражнения.”

Мотиви: Транспортът на животни в клетки е изключително стресиращ. След пристигане на цирка на мястото на гастрол, животните вече са прекарвали дълго време в транспортните клетки и съоръжения. За да се избегне добавянето на още часове стрес, държането в тях трябва да бъде минимизирано. По същата причина е нужно да се осигурява възможността животните да упражняват своето естествено поведение, като им се осигурява достъп до зона за упражнения и не се държат затворени в транспортните клетки повече от 6 часа.

6. В Глава трета, Раздел II “Отглеждане на питомни кучета и котки” се съставя нов член:

“Собствениците или ползвателите на циркове, вариетета и други увеселителни заведения регистрират кучетата по реда на чл. 174 от Закона за ветеринарномедицинската дейност.”

Мотиви: В съответствие с изискванията на Закона за защита на животните, Закона за ветеринарномедицинската дейност и Националната програма за овладяване популацията на безстопанствените кучета на територията на Република България.

7. В Раздел VI: Отглеждане на китоподобни, чл. 45, т. 7 се изменя както следва:

*“минималната височина на помещението с басейна трябва да е **7 метра**. над нивото на водата;”*

Мотиви: За да се осигури възможност на животните да се упражняват и да се предпазят от инциденти е нужно е да се осигури достатъчно вертикално пространство над водата. Делфините афала могат да скачат до 5 метра, затова минималната височина на тавана на помещението трябва бъде по-висока от 5 метра. Минималната допустима височина според италианското законодателство (Legislative Decree 21 March 2005, n. 73) отговаря на 2 пъти дължината на тялото на един делфин (средно 3,5 метра за делфините афала).

8. Чл. 46, ал. 1, т. 2 се изменя както следва:

“Минималната дълбочина е 6 метра”

Мотиви: В природата, делфините се гмуркат на дълбочина до 300 метра. Нужно е се осигури достатъчна дълбочина, за да се позволи на животните да спазват дистанция помежду си и да се избегне появата на конфликти и агресия между тях. Според приетите стандарти в Англия (Supplement to the Secretary of State’s Standards Of Modern Zoo Practice (Additional Standards for UK Cetacean Keeping)), минималната дълбочина на басейна отговаря на минимум 2 пъти дължината на тялото на един делфин, която е средно 3,5 м за делфините афала. Минималната дълбочина на басейна следва да се отнася за цялата площ на басейна, не половината.

9. Чл. 49, ал. 2 се добавя точка 7:

“родители”

Мотиви: В съответствие с изискванията на Закона за защита на животните, Регламент (ЕО) № 865/2006 на Комисията от 4 май 2006 година за установяване на подробни правила за прилагане на Регламент (ЕО) № 338/97 относно защитата на видовете от дивата фауна и флора чрез регулиране на търговията с тях изискват да се проследява родословието на дивите животни, държани в плен и разпоредбите на CITES.

10. Чл. 49, ал. 5 изменя както следва:

*“При всеки случай на смърт се извършва аутопсия от ветеринарния лекар и се изготвя протокол, който се подписва от него и от собственика или ползвателя на делфинариума и се съхранява **безсрочно.**”*

Мотиви: Съществуващите регулации за такъв тип документация в други държави (например Италия и Англия) изискват тя да се съхранява безсрочно. Дори стандартите на Европейската асоциация на водните бозайници (ЕААМ) от които е вдъхновен настоящия текст на Раздел VI - “Отглеждане на китоподобни” изисква тя да се съхранява безсрочно (раздел 11.2), следователно няма причина да се въвежда ограничителен срок от 5 години.

11. Чл. 52, ал. 2 се изменя както следва:

“Стените и дъното на басейните се почистват веднъж месечно за поддържане качеството на водата.”

Мотиви: Нужно е да се прецизира колко често се почистват стените и дъното на басейна.

12. В Чл. 55 се добавят алинеи 7, 8 и 9:

“(7) Забранява се използването на електрически остен, палка, камшик или технически уреди, помощни средства или приспособления, които целят да се повлияе върху поведението на животно, като му се причинява силен страх и болка.”

“(8) Дресура на животните се провежда само от лице с опит най-малко три години в обучението и отглеждането на съответния вид.

“(9) Собствениците или ползвателите на циркове, вариетета и други увеселителни заведения прилагат подробни планове за обучение на животните, които съдържат обучителната програма, целите и методите, отчитане на поведението, темперамента и състоянието на всяко животно.”

Мотиви: Употребата на уреди и средства за причиняване на страх и болка противоречи на Закона за защита на животните, принципите на хуманното отношение към животните и настоящата наредба. Дресурата на животни следва да се провежда от професионални и квалифицирани лица, и по предварително определена програма, съобразена с всяко индивидуално животно и неговите възможности за обучение и дресура.

13. Чл. 60 се изменя както следва:

*“Документите по чл. 58, ал. 1 и чл. 59 се съхраняват **безсрочно** и се представят при извършване на проверка от контролните органи.”*

Мотиви: Документите по чл. 60 служат да осигурят отчетност и проследяване на състоянието както на индивидуалните животни, така и на развитието на отделните използвани видове в контекста на условията, в които се отглеждат. Срок от 3 години е по-кратък дори от продължителността на живота на използваните животни и това би довело до ситуации в които документите са унищожени още докато животното е още живо, което обезсмисля цялата процедура.

За дивите животни като делфините в делфинариума, е релевантно да се проследява родословието съгласно разпоредбите на CITES и Регламент (ЕО) № 338/97 относно защитата на видовете от дивата фауна и флора чрез регулиране на търговията с тях, който изисква да се проследява родословието на дивите животни, държани в плен. Съществуващите регулации в Англия и Италия изискват такъв тип документация да

се пази безсрочно, като се изпраща ежегодно в министерство на околната среда. Дори правилата на Европейската асоциация на водните бозайници (ЕААМ) от които е вдъхновен настоящия текст на Раздел VI - "Отглеждане на китоподобни" препоръчва документацията с това съдържание да се съхранява безсрочно (раздел 11.2), следователно няма причина да се въвежда ограничителен срок от 3 години.

14. § 2 се изменя както следва:

"(1) Действащите циркове, вариетета и други увеселителни заведения се привеждат в съответствие с изискванията на тази наредба в срок до 1 месец от влизането ѝ в сила, с изключение на чл. 16 и Глава трета, чиито изисквания влизат в сила в срок от 1 година от обнародване на наредбата.

(2) Действащите делфинариуми се привеждат в съответствие с изискванията на тази наредба в срок до 1 месец от влизането ѝ в сила, с изключение на чл. 46, чиито изисквания влизат в сила в срок от 1 година от обнародване на наредбата.

Мотиви: Изготвянето на наредбата за условията и минималните изисквания за отглеждане и участие на животни в циркове, вариетета и други увеселителни заведения и необходимите професионални умения на лицата, които се грижат за животните е било отложено за над 10 години през 2009 г. и 2012 г. "поради несъгласуваност с бранша" според доклад на МОСВ. Абсурдно е, след като търговските предприятия в този бранш са били запознати с проекта за наредба преди над 10 години, днес той да предвижда да отпускат още 5 и 10 години гратисен период преди влизането ѝ в сила. Не съществува причина то да се отлага толкова дълго.

Предлагаме срокът за влизане в сила на минималните изисквания за хуманно отношение към животните, начинът на отглеждане, минималните санитарни изисквания и административните изисквания за водене на документация да се намали на 1 месец, защото повечето от тези грижи са заложени в ЗЗЖ, ЗВД и европейското законодателство, и документацията, която ги придружава следва вече да се поддържа и да бъде налична. Предвид това, срок от 1 месец следва да бъде достатъчен за да позволи на увеселителните заведения да се приведат в съответствие с наредбата. Въпреки, че тези норми от години следва да са имплементирани в увеселителните заведения, многократно констатираме редица и повтарящи се пропуски по отношение на спазването им, които често се оправдават

с липсата на действаща наредба. Затова е наложително изискванията да влязат в сила възможно най-бързо.

За минималните изисквания в чл. 16 и чл. 46, които се отнасят за размерите и оборудването на съоръженията за настаняване на животните, и за изпълнението на които може да са нужни конструктивни изменения, предлагаме срокът за привеждане в съответствие на обектите да се намали на 1 година.

Призоваваме институциите да покажат рационален подход и да зачетат гореизброените предложения, формулирани изцяло в полза на животните и спазването на принципите за хуманно отношение, заложен в действащото законодателство. Целта на наредбата е да защити животните и тези принципи, не да обслужва интересите на индустрията, която ги експлоатира. Апелираме институциите да се придържат към тази цел, с оглед недопускане разрастване на недоволството в природозащитната общност, което би могло да ескалира до активни протестни действия.

05.05.2021 г.

гр. София

С уважение:

/ Снежанка Бонева /

Председател на УС на “Последната клетка”